

19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı¹

Atılım Seymen

Hamburg ve Çevresi Türk Toplumunu Gençlik Kolu²

Hospitalstr. 111 Haus 7, Hamburg

projects@tgh-jugend.de

Sayın Başkonsolosum,
Sayın Hamburg ve çevresindeki Türk derneklerinin değerli yöneticileri,
Değerli konuklar,

Bugün büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün 125. doğum gününü kutluyoruz. Bu mutlu gün aynı zamanda hepimizin bildiği gibi Kurtuluş Savaşı'mızın başlangıcının 87. yıl dönümüdür. Hepinizin 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nı kutluyorum.

19 Mayıs 1919 günü, yani 38 yaşında, ulusal mücadeleyi örgütlemek için Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal Paşa Nutuk'a o günkü durumu özetleyen şu sözlerle başlar:

“1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Genel durum ve görünüm: Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu grup, Genel Savaş'ta yenilmiş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir ateşkes anlaşması imzalanmış. Büyük Savaş'ın uzun seneleri içinde, millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Genel Savaş'a sevkedenler, kendi hayatlarının kaygısına düşerek, memleketten kaçmışlar. Padişah ve halife olan Vahdettin, soysuz, kendini ve yalnız tahtını koruyabileceğini hayal ettiği alçakça önlemler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın başkanlığındaki kabine; âciz, haysiyetsiz, korkak, yalnız padişahın iradesi altında ve onunla beraber şahıslarını esirgeyebilecek herhangi bir duruma razı. Ordunun elinden silâhları ve cephanesi alınmış ve alınmakta... İtilâf Devletleri, ateşkes hükümlerine uymayı gerekli görmüyorlar. Birer bahane ile, İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana ili, Fransızlar; Urfa, Maraş, Gaziantep, İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da, İtalyan birlikleri; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, yabancıların subay ve görevlileri ve özel adamları faaliyette. En sonunda, konuşmaya başlangıç noktası yaptığımız tarihten dört gün önce, 15 Mayıs 1919'da İtilâf Devletleri'nin oluru ile Yunan ordusu İzmir'e çıkarılıyor.”

19 Mayıs 1919 gününü bir milat olarak alırsak, konuşmamda bugünün öncesine ve sonrasına değinmek, bunu yaparken de genç Mustafa Kemal'in nasıl bir vizyona sahip olduğunu, nasıl bir örgütçü ve eylem adamı olduğunu, nasıl bir vatansever olduğunu, sizlere burada onunla ilgili bazı anılarla hatırlatmak istiyorum.

Mustafa Kemal henüz yirmili yaşlarının başlarında, Harp Akademisi'nde okurken arkadaşlarıyla gizli bir sınıf gazetesi çıkartmıştır. 10 Ocak 1922 tarihli Vakıf gazetesinde bununla ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

“... Kurmay sınıflarına geçtik. Her zamanki derslere çok iyi çalışıyordum. Bunların üstünde olarak bende ve bazı arkadaşlarda yeni fikirler belirdi. Memleketin idaresinde ve siyasetinde fenalıklar olduğunu keşfetmeye başladık. Binlerce kişiden ibaret olan Harbiye talebesine bu keşfimizi anlatmak hevesine düştük. Okul öğrencileri arasında okunmak üzere okulda el yazısıyla gazete tesis ettik. Sınıf dahilinde ufak teşkilatımız vardı. Ben, idare heyetine dahildim. Gazetenin yazılarını ekseriyetle ben yazıyordum...”

Yani Mustafa Kemal daha genç yaşlarında yurt sorunlarına kafa yoran bir gençtir. Kafa yormanın ötesinde, eylemli olarak birşeyler yapmak çabasındadır. Bu dönemde kendisi Beyoğlu'nda Fransız bir madamın yanında pansiyonerdir ve onun getirttiği Fransız gazeteleri aracılığıyla Batı dünyası ile temas kurmuştur; yurt ve dünya sorunları üzerine daha sistemli olarak okumaya ve düşünmeye başlamıştır. Okulda gizli olarak çıkardıkları gazete nedeniyle yakalanmaları ve gazetenin yasaklanmasının ardından Harp Akademisi'nde arkadaşlarına konferanslar vermiştir. O günleri Mustafa Kemal'le yaşamış olan Asım Gündüz, vatan, millet ve Türklük fikirlerini ondan duyduklarını belirtmektedir. Bize bugün oldukça şaşırtıcı gelebilir, ancak o günlerde hala daha padişahın tebası olmak kavramı baskındır ve ülke büyük çoğunluk tarafından vatan olarak değil, padişahın mülkü olarak görülmektedir.

¹ Bu konuşma 21 Mayıs 2006 tarihinde Hospitalstr. 111 Haus 7 binasındaki “Hamburg ve Çevresi Türk Toplumunu”nun salonunda yapılmıştır.

² İnternet sayfası: <http://www.tgh-jugend.de>

Genç Mustafa Kemal mezuniyetinin ardından Şam'da görevlendirilir. Daha doğrusu tehlikeli görüldüğü için İstanbul'dan uzak tutulur. Ancak Mustafa Kemal örgütçülükten ve mücadeleden orada da vazgeçmez ve 1906 senesinde Şam'da gizli "*Vatan ve Hürriyet Cemiyeti*"ni kurar. Daha sonra 1907 yılında gizlice gittiği Selanik'te de bu cemiyetin bir şubasını açar. 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanından sonra bu cemiyet İttihat ve Terakki'ye katılır.

31 Mart gerici ayaklanması meşrutiyetin ilanından kısa bir süre sonra 13 Nisan 1909 günü patlak verir. Ayaklanmanın ertesi günü 1. Dünya Savaşı'nda İzmir valiliği yapmış olan Rahmi Bey, Selanik'e bir telgraf çeker: "*Adadayız. Cümlemiz sıhhatteyiz.*" Mustafa Kemal olağanüstü olaylar geçtiğini sezerek, İstanbul'dan çekilen bütün telgrafları inceler ve ayaklanma olduğuna karar verir. İstanbul'a ordu gönderilmesini kabul ettirir. Adını kendisinin koyduğu ve kurmay başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu, 15 Nisan'da Selanik'ten İstanbul'a hareket eder ve ayaklanmayı bastırır. Mustafa Kemal, Komutan Hüseyin Hüsnü Paşa adına "*İstanbul Ahalisine*" başlıklı bir bildiriye kaleme alır. Bu bildirin ilk maddeleri o sıralarda 28 yaşında olan Mustafa Kemal'in gelecekle ilgili düşünceleri hakkında da önemli ipuçları vermektedir:

"1. Millet, kendisini senelerden beri zulümle idare eden müstebit idareyi parçaladı ve meşru meşrutiyeti kurdu. Bu kansız ve mutlu devrimden zarar görmüş olan menfaat düşkünü eski idareciler, eski hale dönebilmek için, bin türlü hile, desise ve alçaklığa başvurarak meşrutiyet hükümetimize yaralar açmak istedi. İstanbul faciasına sebep olarak kan döktü.

[Bu maddede millet padişahın zulmü karşısında isyan eden bir topluluk olarak vurgulanmaktadır.]

2. Millet, yaşamının ve geleceğinin tek garantisi olan meşrutiyetin parçalanarak şer'i kanunların, toplumun kurtuluşu ve mutluluğunun temeli olan anayasamızın ayaklar altına alınmak istendiğini gördü. Bu alçakça durumun yaratılmasına sebep olanlara hak ettikleri cezayı vermek için İstanbul üzerine yürümeye karar verdi. İlk yapıcı kuvvet olmak üzere işte bizi, İstanbul surları karşısında gördüğünüz bu Hareket Ordusu'nu buraya gönderdi.

[Meşrutiyet, yani meclisin olduğu bir yönetim şekli milletin yaşamının ve geleceğinin tek garantisi olarak öne çıkarılmaktadır.]

3. Hareket Ordusu'nun maksat ve görevi, meşru meşrutiyet hükümetimizi hiçbir kuvvetin sarsamayacağı surette kuvvetlendirmek ve sırf şeriat kuvvetleriyle perçinlenen Kanunu Esasi'nin önünde hiçbir kanun, hiçbir kuvvet olmadığını isbat eylemek ve meşru

meşrutiyetimizin devamından memnun olmayan vatan ve millet hainlerine kesin surette bir ibret dersi vermektir."

31 Mart ayaklanması bastırılmasaydı ülke ortaçağ karanlığına geri dönebilirdi. Mustafa Kemal'in bu konudaki uyanıklığı aslında daha Çanakkale'den önce ülkenin kurtuluşunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bildiride millet sözünün sık sık tekrarlanması ve tüm yapılanların ona maledilmesi önemlidir. Aynı yaklaşım Kurtuluş Savaşı sırasında da görülmüş ve zamanı geldiği zaman bu yaklaşımın sonucu olarak saltanat kaldırılmış, daha sonra da cumhuriyet ilan edilmiştir.

Şimdi zamanda biraz ileri gidelim ve Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasından üç ay önce yaptığı bir röportaja bakalım. 4 Şubat 1919 günü Alemdar gazetesinin muhabiri Refi Cevat (Ulunay) Bey kendisiyle Şişli'deki evinde bir söyleşi yapmıştır. Refi Cevat Bey bu konuşmayı şöyle aktarıyor:

"Sorularımı bitirip veda etmek üzere ayağa kalktığımda dedi ki:

–Biraz daha oturunuz lütfen.

Oturdum. Şöyle bir konuşma geçti aramızda:

–Soracağınız sorular bitti mi?

–Bitti Paşam.

–'Bu vatan içine düştüğü bu felaketten nasıl kurtarılır, istiklaline nasıl kavuşturulur?' diye bir soru sormanızı isterdim.

–Af buyurunuz Paşa hazretleri, bugün içinde bulunduğumuz bu şartlardan bu vatanın kurtarılmasını en uzak ihtimalle dahi mümkün görmediğim için böyle bir soruyu hiç aklımdan geçirmedim.

–Bu şartların dış görünüşüdür. Bir de bunun içyüzü vardır. Siz gene de böyle bir soru sormuş olunuz, ben de cevabımı vereyim, fakat yazmamak şartıyla.

–Zat-ı âlinizi dinliyorum Paşa hazretleri.

–Bakınız Cevat Beyefendi, sizin imkansız gördüğünüz kurtuluş yolları vardır. Bugün herhangi bir teşkilatçı Anadolu'ya geçer de milleti silahlı bir mukavemete hazırlarsa bu yurt kurtarılabilir.

Heyecanlanmışım. Harb-i Umumi süresince gücümüzü öylesine tüketmiştik ki, insan materyali olarak da, harp materyali olarak da elimizde hiçbir şey kalmamıştı. On yıl süren harpler neticesinde harplerden sağ kalanlar da ayakta duracak halleri olmayan aliller kalabalığı. Ve bütün millet moral çöküntüsü içindeydi. Hiçbir kurtuluş ümidi olmayan böyle bir vaziyette memleketin kurtuluşundan söz etmek beni heyecanlandırmış, şaşırtmıştı.

–'Nasıl olur Paşam!' diye yerimden fırladım. Paşa sakindi:

–Aklınızdan geçenleri tahmin ediyorum, dedi; doğrudur. Görünüş tamamen aleyhimizde. Hiçbir ümit kapısı yok gibi

görülmektedir. Ama Düvel-i Muazzama dediğimiz bu büyük devletlerin bir de içyüzleri var.

–Nasıl Paşam?

–Anlatayım. Siz sanıyor musunuz ki, savaşı kazanmakla müttefikler aralarındaki bütün ihtilafları halletmişlerdir. Asıl ihtilaf şimdi başlayacaktır. (...) Asurlarca birbirleriyle boğuşan Fransızlarla İngilizleri ortak düşman tehlikesi birleştirdi. Şimdi o eski rekabet bıraktıkları noktadan tekrar başlayacaktır. (...) Netice şu ki, Anadolu’da baş gösterecek bir milli mukavemet hiçbiri müdahale edecek durumda değildir. Böyle bir mücadelenin tam sırasıdır.

–Paşam, milli mukavemet. Güzel. Ama neyle? Hangi askerle, hangi silahla, hangi parayla? Maalesef Paşam, kupkuru bir çölden farksız oldu bu güzel vatanımız. Affınıza mağruren arz edeyim ki, artık bu kupkuru çölde hiçbir hayat emaresi görülüyor.

–Öyle görünür Refi Cevat Bey, öyle görünür. Ama çölden bir hayat çıkarmak, bu çöküntüden bir varlık, bir teşekkül yaratmak lazımdır. Çöl sanılan bu âlemde saklı ve kuvvetli hayat vardır. O, millettir; o Türk milletidir. Eksik olan şey teşkilattır. Bu teşkilat organize edilebilirse vatan da, millet de kurtulur. Bunu böyle bilirsiniz Refi Cevat Beyefendi.

Mustafa Kemal’e veda ettim; matbaaya geldim. Kafam karma karıştı. Anlattıkları egzantrik şeylerdi. Ne kafam kalmıştı, ne mantığım. Daha doğrusu deli saçması gibi gelmişti bana. Matbaada arkadaşlar ‘Anlat’ diyorlardı; ‘Neler söyledi?’ Anlattım:

‘Şu sıralar Anadolu’ya geçilir, orada teşkilat kurulur, milli mukavemet harekete getirilirse, Fransız’ı da, İngiliz’i de, İtalyan’ı da memleketten kovar, vatan istiklâline kavuşur, millet de esaretten kurtulmuş. Anladınız mı arkadaşlar? Bu deli değil, zır deliymiş.’

O günlerde, o şartlar içinde istiklâl mücadelesine atılıp Türkiye’yi üç büyük devletin pençesinden kurtarmaktan söz edenlere karşı herkes benim gibi düşünürdü. O günlerde böyle düşünen TEK ADAM oydu; TEK ADAM.”

İşte Mustafa Kemal’in öngörüsü; kendine ve ulusuna olan inancı. Bu 19 Mayıs 1919’dan üç ay önce gerçekleşmiş bir söyleşi. 19 Mayıs 1919’dan birbuçuk ay sonra ise Mazhar Müfit (Kansu) Bey’in günlüğüne yazdırdıklarını Mazhar Müfit Bey şöyle aktarıyor:

“O, hatıra defterime ve günü gününe her olayı not edişime hem memnun olur, hem de bazen şaka yapmaktan kendisini alıkoymazdı. ‘Hafızalarımız zayıfladığı zaman Mazhar Müfit’in defteri çok işimize yarayacak’ derdi. Defteri getirdiğimi görünce, sigarasını birkaç nefes üst üste çektikten sonra:

–Ama bu defterin bu yaprağını kimseye göstermeyeceksin. Sonuna kadar gizli kalacak. Bir ben, bir Süreyya, bir de sen bileceksin, dedi. Şartım bu...

Süreyya da ben de ‘Buna emin olabilirsiniz Paşam’ dedik. Paşa bundan sonra ‘Öyle ise önce tarih koy’ dedi. Koydum: 7-8 Temmuz 1919. Sabaha karşı. Tarihi

sayfanın üzerine yazdığımı görünce ‘Pekala, yaz’ diyerek devam etti:

–Zaferden sonra hükümet şekli Cumhuriyet olacaktır. Bunu size daha önce de bir sorunuz nedeniyle söylemiştim. Bu bir.

İki: Padişah ve hanedan hakkında zamanı gelince gereken yapılacaktır.

Üç: Tesettür (örtünme) kalkacaktır.

Dört: Fes kalkacak, medeni milletler gibi şapka giyilecektir.

Bu anda gayri ihtiyari kalem elimden düştü. Yüzüne baktım. O da benim yüzüme baktı. Bu, gözlerin bir takılıştı birbirine çok şey anlatan konuşuydu. Paşa ile zaman zaman senli benli konuşmaktan çekinmezdim.

–Neden durakladın, deyince:

–Darılma ama Paşam, sizin de hayalperest taraflarınız var dedim. Gülerek:

–Bunu zaman gösterir, sen yaz, dedi. Yazmaya devam ettim.

–Beş: Latin harfleri kabul edilecek.

–Paşam, yeter yeter, dedim ve biraz da hayal ile uğraşmaktan bıkmış bir insan edası ile ‘cumhuriyetin ilanını başaralım da gerisi yeter’ diyerek defterimi kapadım ve koltuğumun altına sıkıştırdım. İnanmayan bir adam tavrı ile :

–Paşam, sabah oldu, siz oturmaya devam edeceksiniz, hoşçakalın, diyerek yanından ayrıldım.

Gerçekten de gün ağarmıştı. Süreyya da benimle beraber odadan çıktı. Fakat burada ve bu anda olayların beni nasıl yanıltıp ve Mustafa Kemal’i doğruladığını, daha doğrusu Mustafa Kemal’in beni nasıl bir cümle ile mahcup ettiğini itiraf etmeliyim. Çankaya’da akşam yemeklerinde birkaç defa:

–‘Bu Mazhar Müfit yok mu, kendisine Erzurum’da tesettür kalkacak, şapka giyilecek, Latin harfleri kabul edilecek dediğim ve bunları not etmesini söylediğim zaman defterini koltuğunun altına almış ve bana hayalperest olduğumu söylemişti’, dedi.”

Değerli konuklar,

İşte bizim ulusal kahramanımız bu uzakgörüşlülüğe ve cesarete sahip bir insandı. Bir yerde okumuştum, Norveççe’de “Atatürk gibi düşünmek” diye bir deyim varmış. Çözümü olmadığı düşünülen problemler karşısında Norveçliler “Bir de Atatürk gibi düşünelim!” derlermiş.

Biraz önce aktardım, Mustafa Kemal Paşa’nın yakınındaki kişiler kendisini hayalperest olarak görüyorlar, ama yine de onun yanında milli mücadeleye katılıyorlardı. Düşmanları ve sevmeyenleri onun zirdeli olduğunu düşünüyorlar, onu küçümsüyorlardı. Kurtuluş Savaşı boyunca Mustafa Kemal’in karargahında bulunan Halide Edip (Adıvar) Hanım da savaşın başlangıcında ülkemizi ancak bir Amerikan mandasının

düzlüğe çıkaracağını düşünenler arasındaydı. Savaş kazanıldıktan sonra yeni bir ülke kurulurken de aralarında önemli anlaşmazlıklar çıktı. Halide Hanım ve eşi Adnan Bey Türkiye'den uzaklaştırıldılar. Halide Hanım'ların yakın dostu Sertel ailesinin kızı Yıldız Sertel "*Ardımdaki Yıllar*" adıyla yayınladığı anılarında bakınız ne yazıyor:

"Mustafa Kemal'in ölümünden bir süre sonra, mandacılar affedilince, Halide Hanım'la Adnan Bey de geri döndüler. Bir gün annemle beraber, Halide Hanım'ı Cağaloğlu'ndaki evlerinde ziyarete gittik. Hiç unutmam, kapıyı Halide Hanım açtı ve ilk söylediği söz şu oldu:

-Sabiha, Mustafa Kemal haklıymış!

Annemle ikimiz donakalmıştık. Daha "Merhaba, nasılsınız?" demeden, Halide Hanım, "Sabiha, Mustafa Kemal haklıymış!" diyordu ve de Mustafa Kemal yüzünden 15 yıl çok sevdiği yurdundan uzak kaldığı halde. Onun için önemli olan, bağımsız bir Türk devletinin kurulmuş olmasıydı. Bu 15 yılı Fransa ve İngiltere'de geçirmişlerdi. O ülkelerin basınında, kurulan yeni modern Türk devleti hakkında yazılanlar gururlarını okşamış, yapılan işleri yakından izlemiş, sonunda Amerikan mandasının değil, her ne pahasına olursa olsun, bağımsız bir Türk devleti kurmanın doğru bir yol olduğunu kabullenmiştiler: 'Mustafa Kemal'in seçtiği yol doğruymuş' diyordu Halide Hanım. Ne demeli, belki de o zamanın aydınları daha olgundular. Belki de o dönemde bir başka türlü yurtseverlik anlayışı vardı, kişisel duyguların üstüne çıkan."

Değerli konuklar,

Bugün 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı. Konuşmamda Atatürk'ü andım ve buradaki özellikle genç arkadaşlarımıza onun yaşamıyla ilgili bazı hikayelerle onu anlatmaya çalıştım. "*Ben Atatürk'ü çok seviyorum*" diyerek Atatürkçü olamayız. "*Atatürk yaşasaydı bizim partimizde olurdu*" demek de Atatürkçü olduğunu göstermez. Atatürkçü olmak için öncelikle Atatürkçülüğün altı prensibinin hepsini bilmek ve benimsemek gerekir: Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimcilik. "*Siz isterseniz halifeliği tekrar getirirsiniz*" diyerek cumhuriyetçi olunamaz. Atatürk Türk milletini şöyle tanımlar: "*Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk milleti denir*". Bunun haricindeki kavramlarla konuşmayı tercih ederseniz, Atatürk milliyetçiliğinden sapmış olursunuz. Köy Enstitüleri'ni, Halkevleri'ni kapatırsanız halkçılıktan sapmış olursunuz. Cumhuriyet yönetiminin hem de halen Osmanlı borçlarını ödediği ortamda millileştirdiği büyük iktisadi kuruluşları özelleştirir, hele de yabancıların eline düşmesine fırsat tanırırsanız, devletçi değilsiniz demektir. "*Devlet, dini inançların yaşamasını teminat altına alması gerekirken,*

tam tersine kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bugün özgürlüklerin genişletilmesi için güçlü bir Anayasa değişikliği artık zorunlu hale gelmiştir" diyerek laik olamazsınız. Cumhuriyet devrimlerinin tamamını veya bir kısmını inkar ederek, yapılan bazı devrimleri geri döndürmeye çalışarak, anayasanın tartışılmayacak maddelerini tartışmaya açmaya çalışarak devrimci olamazsınız. Üzülerek söylemek zorundayız ki, bugün bunları yapanlar var. Ancak arkadaşlar, umutsuzluğa kapılmayalım.

Mustafa Kemal'in önünde bir tane Mustafa Kemal örneği yoktu, bizim var! Onun önünde bir Kurtuluş Savaşı yapma ve cumhuriyet kurma mirası ve tecrübesi yoktu, bizim var! Muhtaç olduğumuz kudret damarlarımızdaki asil kanda mevcuttur!